

Мараєв В.Р.

Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України

ЗДОБУТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ ЯК «ОБРАЗ ПЕРЕМОГИ» ДЛЯ ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 1940-Х – 1950-Х РР.

У статті на основі історичних джерел та наукової літератури проаналізовано процес формування та головні складові «образу Перемоги» для збройних формувань українського визвольного руху в 1940-х – 1950-х рр. (насамперед, бойовик Організації українських націоналістів і підрозділів Української повстанської армії).

У процесі дослідження з'ясовано, що вже на початку Другої світової війни керівництво ОУН усвідомлювало, що головним ворогом для українського визвольного руху є СРСР та московський імперіалізм, а Перемога можлива лише тоді, коли вдасться вибороти Українську суверенну соборну державу – тобто таку, яка об'єднує всі території, де українці становлять більшість населення.

Встановлено, що головними складовими «образу Перемоги» були: визволення України від нацистської та радянської окупації; розпад Радянського Союзу на національні держави; образ-ідеал самостійної та соборної України в її етнічних межах. Наголошується, що цільовими аудиторіями виступали не тільки члени ОУН і бійці УПА, але й цивільне населення України (як етнічні українці, так і національні меншини), поневолені народи СРСР, політичні керівництва й суспільства західних демократій – насамперед, США і Великої Британії.

У статті проаналізовано основні форми, методи та засоби формування «образу Перемоги»: оприлюднення постанов Великих Зборів ОУН, поширення агітаційно-пропагандистських листівок і плакатів, публікація програмних праць діячів ОУН і пропагандистських матеріалів у пресі; проведення бесід із цивільним населенням і військовополоненими, яких агітували до переходу на бік формувань українського визвольного руху. Важливе місце в пропаганді ОУН і УПА посідав образ Радянського Союзу як «тюрми народів», яку необхідно зруйнувати спільними зусиллями поневолених націй – в такий спосіб українські повстанці й підпільники прагнули налагодити взаємовигідні зв'язки з іншими національно-визвольними рухами на теренах тогочасного СРСР і стимулювати їхню активність.

Ключові слова: Україна, ОУН, УПА, СРСР, Радянський Союз, Німеччина, пропаганда.

Постановка проблеми. Період Другої світової війни та перших повоєнних десятиліть став новим етапом збройної боротьби за незалежність України. Найпотужніші збройні формування цієї доби були створені під егідою Організації українських націоналістів (ОУН) – насамперед, Українська повстанська армія (УПА). Їй довелося вести боротьбу в надзвичайно складних і несприятливих умовах – проти радянського й нацистського тоталітарних режимів, проти зазіхань польського Руху опору на українські етнічні території, за відсутності міжнародної підтримки, в умовах браку інформації за кордоном про визвольні змагання українців. Попри все, українські повстанці не складали зброї до останньої можливості,

величезна кількість їх віддали свої життя за ідею визволення Батьківщини. Основою «образу Перемоги» для них було здобуття Української самостійної соборної держави – тобто такої, що об'єднуватиме всі території, де етнічні українці становлять більшість населення. Однак з плином часу й під впливом різних чинників він зазнавав певних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремого дослідження «образу Перемоги» збройних формувань українського визвольного руху 1940-х–1950-х рр. досі не створено, що й зумовлює актуальність цієї роботи. Натомість, українські історики присвятили досить багато уваги агітаційно-пропагандистській діяльності ОУН

і УПА в цілому. Наприклад, у 2006 р. у Львові Олександра Стасюк опублікувала монографію [11], присвячену видавничій пропагандистській діяльності ОУН із 1941 по 1953 рр. А в 2012 р. Роман Шляхтич оприлюднив статтю [13], темою якої стали форми і методи агітації українських націоналістів під час проведення рейдів країнами Центральної та Східної Європи (1945 – середина 1950-х рр). У 2022 р. Соломія Василюк у своїй статті [3] розглянула концепцію Української самостійної соборної держави крізь призму праць ідеологів і провідників українського націоналістичного руху ХХ століття. Проте існує нагальна потреба узагальнення цього матеріалу та створення комплексного дослідження проблеми.

Метою статті є аналіз головних складових «образу Перемоги» збройних формувань українського визвольного руху під час Другої світової війни та в перше повоєнне десятиліття, виявлення основних методів і засобів його поширення серед цільових аудиторій, виокремлення актуальних і неактуальних складових даного «образу Перемоги» в умовах поточної Війни за Незалежність України, що триває з 19 лютого 2014 р. (згідно з Законом України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» від 21 серпня 2025 р. № 4579-ІХ).

Виклад основного матеріалу. Напередодні початку німецько-радянської війни керівництво Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери виробило власну програму дій та чітко визначило «образ Перемоги» для українців у майбутньому військово-політичному протистоянні. На початку квітня 1941 р. у Кракові відбувся II Великий Збір ОУН, який ухвалив низку постанов. У цих документах було визначено, що головним ворогом є СРСР та московський імперіалізм. Перемога буде досягнута тоді, коли вдасться вибороти Українську суверенну соборну державу – тобто таку, яка об'єднає всі території, де українці становлять більшість населення. Для цього необхідно здійснити «українську революцію в московській імперії СРСР у парі з визвольною боротьбою поневолених Москвою народів під гаслом: «Свобода народам і людині» [10].

Таким чином, уже навесні 1941 р. серед проводу ОУН існувало розуміння того, що здобуття незалежності України не є остаточною перемогою. Для повноцінного й мирного розвитку Української державності необхідна руйнація Росії та визволення інших поневолених народів, створення їхніх національних держав. Тільки з

ними можна налагодити конструктивну та взаємовигідну співпрацю, оскільки вона неможлива з жодною формою російського імперіалізму.

Важливим джерелом, яке відображає концепцію «образу Перемоги» у збройних формуваннях українського визвольного руху середини ХХ ст. є агітаційно-пропагандистські листівки. Багато з них містять головне гасло і мету боротьби ОУН і УПА – Українська самостійна соборна держава (інколи скорочувалося до абревіатури УССД). На деяких листівках також містилися гасла «У своїй хаті своя правда, і сила, і воля», «За Україну, за волю, за народ», «Всі на боротьбу зі сталінським насильством над людиною», «Смерть Сталіну», «Смерть сталінським імперіалістам», «Смерть русифікаторам», «Смерть московсько-більшовицьким окупантам», «Хай живе боротьба українського народу за його визволення» [1].

Влітку 1941 р., на самому початку німецько-радянської війни, оунівці вбачали головним ворогом сталінський режим і сподівалися на його повалення. Тому пропагандистські матеріали цього періоду були орієнтовані на поширення «образу Перемоги» над СРСР, але не над Німеччиною. Так, 5 липня 1941 р. дрогобицька газета «Вільне слово» закликала співвітчизників виборювати свободу від більшовизму та долучатися до збройних формувань ОУН: «Треба вступати в ряди українського війська і боротись до загибелі, звільнити цілу Україну. Під більшовиками не жити українському народові. Волю треба здобувати. Настав слушний час. Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів маєш дати ти одвіт. Настав слушний час організувати українську армію. Твердо віримо, що всі ми, хто тільки здатний носити зброю, вступимо в її ряди» [4].

Головним гаслом ОУН цього періоду було «Україна для українців!». Тобто, Перемога розглядалася як створення соборної Української держави, де будуть забезпечені всі права титульної нації – українців. Скажімо, коломийська газета «Воля Покуття» 16 липня 1941 р. писала: «Геть із чужим пануванням московських зайдів! Хай живе самостійність українського народу! Геть із чужою владою в Україні! Хай живе влада українського народу в Україні! Україна для Українців!» [5].

Але вже з липня 1941 р. нацистська окупаційна влада почала репресії проти українського визвольного руху. Сподівання на можливість конструктивною співпраці з Німеччиною, її підтримку української визвольної боротьби

цілковито провалилися. Гітлерівці, впевнені у неминучості своєї Перемоги над Радянським Союзом, не розглядали український визвольний рух у якості союзника, не підтримували існування незалежної Української держави, прагнули до окупації, анексії та економічної експлуатації українських земель із проведенням геноцидної політики щодо їх мешканців. Тож українським повстанцям довелося воювати одночасно проти двох тоталітарних режимів, однаково ворожих до української ідеї. Концепція «образу Перемоги» стала включати знищення як гітлеризму, так і сталінізму. Наприклад, на листівці «За що борються українські повстанці?» було зображено вояка Української повстанської армії в однострої з національною символікою (шеврон – тризуб, на голові кашкет-мазепинка з тризубом), який нанизує на багнет Гітлера і Сталіна [2].

З 1943 р. ставало дедалі очевиднішим, що нацистська Німеччина зазнає поразки у Другій світовій війні. А це відкривало загрозливу перспективу нової радянської окупації України. Тому пропагандистська діяльність ОУН і УПА була спрямована на те, аби мобілізувати всі сили українського народу на боротьбу з кремлем. Стверджувалося, що тільки знищення радянської державності та російського імперіалізму принесе свободу і спокій Україні. Так, в інструкції Волинської крайової ексекутиви ОУН Андрій Мельника заявлялося: «Москва – це кривавий хижак – наш історичний ворог, що несе Україні руїну і смерть. Це не переходовий окупант, яким є орди германів. Москва – це історичний наш кат і тому змагання з Москвою – це не тимчасова необхідність. Це конечність... Москву будь-яку – білу, червону чи чорну – треба стерти з лиця землі» [11, с. 122–123].

Від 21 до 25 серпня 1943 р. в селі Золота Слобода на Тернопільщині проходив III Надзвичайний великий збір ОУН(б). У його роботі взяли участь провідні діячі українського визвольного руху Р. Шухевич, В. Кук, М. Лебідь, Д. Маївський, В. Сидор, Д. Ребет та ін. Збір ухвалив рішення: «ОУН бореться за Українську самостійну соборну державу і за те, щоб кожна нація жила вільним життям у власній самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, системи вільних народів у власних самостійних державах – це єдиний лад, який дасть справедливу розв'язку національного і соціального питання в цілому світі» [8, с. 204].

Водночас, на середину 1943 р. для більшості діячів Організації українських націоналістів

стало очевидним, що гасло «Україна для українців», яке сприймалося на початках як прогресивне й антиколоніальне за своєю суттю, тепер втрачає актуальність і відвертає від участі в українському визвольному русі представників національних меншин – росіян, поляків, євреїв, білорусів та ін. Їм необхідно було гарантувати рівні права з титульною нацією. Крім того, дедалі очевиднішою ставала перспектива перемоги західних демократій (США і Великої Британії), а станом на літо 1943 р. доволі високо оцінювалися шанси на їхню висадку на Балканському півострові з подальшим просуванням вглиб Центральної Європи. В цьому керівництві ОУН бачило можливість порятунку України від нової радянської окупації. Відповідно, набувало актуальності питання налагодження тісних контактів із Британією та США. Для цього політична платформа ОУН мала стати поміркованішою та демократичнішою. Тому збір ухвалив положення про рівність усіх громадян України в правах і обов'язках, незалежно від їхнього національного походження [8, с. 207].

Після III Надзвичайного збору ОУН у 1943 р. набуло максимального поширення гасло «Свобода народам, свобода людині!» (варто відзначити, що схоже гасло «Свобода народам! Гідність людині!» проголосила мельниківська фракція ОУН за ініціативою Олега Ольжича ще в 1942 р. [3, с. 27]). У складі збройних формувань українського національно-визвольного руху почали створювати загони з представників інших націй, масово залучати на свій бік євреїв, поляків, росіян, представників народів Кавказу та Середньої Азії (здебільшого, це були радянські військовополонені або військовослужбовці колабораціоністських формувань). Керівництво ОУН і УПА з того часу дедалі більше наголошувало, що прагне сприяти іншим народам у побудові своїх національних держав, для чого необхідною умовою був розвал Радянського Союзу. Аби залучити більше етнічних росіян на свій бік, українські пропагандисти намагалися протиставити комуністів росіянам, незадоволеним сталінським тоталітарним режимом, спонукати росіян до створення своєї національної (неімперської) держави в етнічних межах.

Заступник голови Генерального секретаріату Української головної визвольної ради Осип Дяків-Горновий опублікував працю «Наше становлення до російського народу», в якій містилися такі твердження: «ОУН бореться не проти російського народу, а за визволення України від

гніту російсько-більшовицьких загарбників. ОУН стоїть на становищі, що російська держава повинна покриватися з етнографічними кордонами російського народу і в ніякому випадку не виходити поза ці межі. З російським народом, який матиме свою національну державу на своїй етнографічній території, який не виступатиме проти національно-визвольних прагнень українського народу, з російським народом, який не стоїть на становищі імперіалізму, а бореться за знищення своїх імперіалістичних клів, – з таким російським народом ми прагнемо до якнайтіснішої співпраці сьогодні і в майбутньому. Виходячи з такого становища, ОУН змагається за знищення російсько-більшовицької тюрми народів і перебудови СРСР на незалежні держави усіх народів, в колі яких знайшлася б і національна держава російського народу... Знищення колоніально-експлуататорського СРСР, знищення імперіалістичного класу сталінських вельмож диктується найжиттєвішими інтересами всіх народів СРСР. Перебудова СРСР на незалежні держави – це найсправедливіша і найпрогресивніша розв'язка національного питання» [7].

У 1943 р. в інформаційному середовищі з'явилися листівки різними мовами із закликом до всіх народів, окупованих тоталітарними режимами, долучатися до боротьби проти імперіалістів Москви й Берліна за створення власних національних держав («До всіх народів Східної Європи і Азії», «Вірмени і інші народи Кавказу!», «Грузини!», «Литовці, латиші, естонці», «Татари Поволжя!», «Узбеки, казахи, туркмени, таджики, башкири, татари, народи Уралу, Волги і Сибіру» тощо).

Створювалися листівки для військовиків різних національностей, які служили у частинах НКВС, НКДБ, Червоної Армії та дислокувалися на Заході України. Їх зміст цілив у точки вразливості зазначених цільових аудиторій впливу, зокрема по національних проблемах, брутальному ставленні до цілих народів, наочним прикладом чого були масові депортації чеченців, кримських татар, калмиків, інгушів тощо. «Кожна наша листівка, – писав 1945 р. П. Федун-Полтава, – кожне наше пропагандивно – революційне видання, розповсюджене нами... це далекобієне стрільно, вистрілене нами в глибокий тил ворога... Кожне наше революційне видання, відчиняючи підсовєцьким людям очі на всю злочинність большевицької системи, закликаючи їх до активної боротьби проти большевицьких гнобителів... знищує, так би мовити, «живу силу» противника – відбирає йому людей» [9].

Пропаганда ОУН і УПА трактувала СРСР як «тюрму народів», яку необхідно розвалити, а в'язнів – визволити. Чимало графічних пропагандистських матеріалів зображувала велику в'язницю, під вікнами камер якої містилися написи «Україна», «Литва», «Латвія» та ін. Головними героями цих картин виступали українські повстанці, які під прапорами з гаслом «Воля народам, воля людині!» прорубували сокирами двері тюрми та підпалювали її. В такий спосіб українська пропаганда прагнула надихнути не лише українське населення, але й жителів інших республік тогочасного СРСР на повстання заради створення своїх національних і незалежних держав.

Частина листівок УПА поширювалося й на інші території, суміжні з Україною (насамперед, Білорусь). Мешканців цих земель закликали підтримати визвольну боротьбу УПА. Стверджувалося, що українські повстанці мають на меті не лише визволення українського народу з-під окупації, але й сприяти створенню національних держав інших поневолених народів СРСР. У цих листівках використовувалися і мотиви звернення до історичного минулого, нагадування про національне й соціальне гноблення різних народів з боку російської імперії та СРСР [13, с. 162].

Але насамперед, звичайно, ОУН і УПА проводили роз'яснювальну роботу серед населення України, працюючи над поширенням «образу Перемоги» серед цивільних жителів, досі не залучених до активної участі в національно-визвольній боротьбі. Так, у серпні 1943 р. з'явилася відозва «За що бореться Українська повстанська армія», в якій йшлося: «За побудову Української самостійної соборної держави без поміщиків і капіталістів, без більшовицьких комісарів, енкаведистів і партійних паразитів... За знищення більшовицької експлуататорської кріпацької системи в організації сільського господарства... за вільний вибір професій і місця праці, за свободу слова, друку, переконань, світогляду, віри... за повне право національних меншин плекати свою власну по формі і змісту національну культуру, за рівність всіх громадян України незалежно від національності» [12, с. 98–99].

1943 р. офіційний часопис Проводу ОУН(б) на українських землях «Ідея і Чин» з'явилося роз'яснення щодо того, який устрій має бути в Українській державі після Перемоги над іноземними загарбниками: «Українська держава має служити для цілого українського народу. Вона ні в якому разі не сміє бути доменою чи експлуатаційним тереном якоїсь одної групи. Якщо йде

про нас, то ми завжди ставили справу виразно й ясно: не Україна існує для ОУН, але ОУН для України. І коли у Постановах III Великого Збору ОУН є мова про те, що «ОУН є самотнім, вповні незалежним, самостійницьким чинником революційно-визвольної боротьби українського народу за УССД», то це являється ствердженням фактичного стану, який існує зараз, але це ні в якому разі не означає претензій до диктатури в майбутньому. Про форму і підмет влади рішенням народ в майбутній українській конституції. Не приймаємо засади монопольності. Кров наших найкращих друзів ллється за Україну, а не за державні посади» [6]. Це ще раз доводить, що «образ Перемоги» для збройних формувань українського визвольного руху з плином часу зазнавав трансформацій. Відбулася демократизація політичної платформи ОУН. Організація (а за нею і УПА) відмовилася від будівництва України лише для українців, було ухвалено важливі рішення про відмову від диктаторського устрою майбутньої держави та скликання всенародних установчих зборів (конституанти), які й мали визначити всі засади її функціонування. На жаль, ані під час Української революції 1917–1921 рр., ані під час визвольної боротьби 1940-х–1950-х рр. історичні обставини не дали змоги втілити ці наміри в життя. Але декларування їх на офіційному рівні дає змогу краще усвідомити «образ Перемоги», якої прагнули досягнути українські повстанці.

Після завершення Другої світової війни в Європі, з якої СРСР вийшов одним із головних переможців і світовою наддержавою, що змагалася за впливовість зі США, діячі українського визвольного руху дедалі сильніше усвідомлювали, що міжнародне співтовариство не готове надати їм суттєвої підтримки та протистояти радянській політиці поневолення України. Шанси на Перемогу в такій боротьбі були вкрай невисокими. Тому серед керівництва ОУН і УПА поширюється така точка зору: потрібно продовжувати опір сталінському режиму до останньої можливості, оскільки навіть поразка й загибель українських повстанців за таких умов витворить національний героїчний міф, що стане дороговказом для наступних поколінь борців за Українську самостійну соборну державу [11, с. 122–151].

Висновки. «Образ Перемоги» у збройних формуваннях українського визвольного руху 1940-х–1950-х рр. формувався паралельно з «образом ворога», який сприяв формуванню агресії, що спрямовувалася на знищення нацистського й радянського тоталітарних режимів, сприяло

мотивації населення повстати проти них і вести боротьбу на межі своїх можливостей.

Головними складовими «образу Перемоги» були: визволення України від нацистської окупації; розпад Радянського Союзу на окремі національні держави з подальшим налагодженням взаємовигідних двосторонніх відносин між Україною та кожною з них; образ-ідеал вільної, незалежної та соборної України (Українська самостійна соборна держава) в її етнічних межах. Суб'єктами формування «образу Перемоги» були керівництво Організації українських націоналістів і командування Української повстанської армії. Цільовими аудиторіями виступали члени ОУН і бійці УПА, цивільне населення України (як етнічні українці, так і національні меншини), поневолені народи СРСР, політичні керівництва й суспільства західних демократій – насамперед, США і Великої Британії.

Основними формами, методами й засобами формування «образу Перемоги» були: оприлюднення постанов Великих Зборів ОУН, поширення агітаційно-пропагандистських листівок і плакатів, публікація окремими виданнями програмних праць діячів ОУН; публікація пропагандистських матеріалів (статей, заміток, малюнків, гасел) у пресі; проведення бесід із цивільним населенням і військовополоненими (яких агітували до переходу на бік українських формувань).

Концепція «образу Перемоги» у збройних формуваннях українського визвольного руху 1940-х–1950-х рр. мала багато рис, які зберігають актуальність і в наш час. Тоді українські патріоти в умовах бездержавності та ворожої окупації зі зброєю в руках боролися за відновлення незалежної Української держави, а нині Сили оборони України захищають незалежність і територіальну цілісність України від ворога.

Така складова «образу Перемоги», як розпад Радянського Союзу на окремі національні держави може бути переосмислена в наш час як дезінтеграція російської федерації на низку держав (за національними, релігійними, економічними чинниками), знищення та засудження ідеології російського імперіалізму та реваншизму, демілітаризація та денуклеаризація «постімперського» простору.

Втім, з огляду на реалії сьогодення, втратила актуальність така складова концепції «образу Перемоги», як побудова Української держави в її етнічних межах. Гельсінкський заключний акт 1975 р. закріпив територіальні підсумки Другої світової війни в Європі та запровадив принцип непорушності кордонів як один

із найголовніших у міжнародних відносинах. Україна суворо дотримується цього принципу (на відміну від держави-агресора – російської федерації) та не претендує на приєднання до свого складу жодних територій сусідніх держав, навіть якщо більшість тамтешнього населення

становлять етнічні українці. Тому цю складову «образу Перемоги» зразка середини ХХ ст. варто переосмислити як відновлення територіальної цілісності України в міжнародно визнаних кордонах, очищення від російських окупантів територій нашої держави.

Список літератури:

1. Агітаційні листівки УПА з фондової збірки ІФКМ як документально-інформативне джерело до вивчення визвольного руху. URL: <https://www.ifkm.if.ua/page234.html>
2. Агітація і пропаганда УПА: плакати, листівки та облігації. URL: <https://www.istpravda.com.ua/artefacts/2011/03/7/29826/>
3. Василів С. С. Концепція Української самостійної соборної держави у працях ідеологів та провідників українського націоналістичного руху ХХ століття. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 24–27.
4. Вільне слово. Дрогобич, 1941. 5 липня. № 1.
5. Воля Покуття. Коломия, 1941. 16 липня. Ч. 1.
6. Ідея і Чин. 1943. № 5.
7. Наше становище [ставлення] до російського народу. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/10/24/97667/>
8. ОУН і УПА в 1943 році: Документи / Упорядники О. Веселова, В. Дзьобак, М. Дубик, В. Сергійчук. Відповід. ред. С. Кульчицький. К.: Інститут історії України НАН України, 2008. 347 с.
9. Полтава П. Про наш плян боротьби за визволення України в теперішній обстановці. Б. м., 1951. 12 с. URL: <https://1lib.eu/book/5248446/3a0116?regionChanged=&redirect=171642251>
10. Постанови II Великого Збору ОУН (С. Бандери). URL: <http://history.org.ua/LiberUA/Book/oun41/9.pdf>
11. Стасюк О. Видавничо-пропагандивна діяльність ОУН (1941–1953 рр.). Львів: Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2006. 384 с.
12. Третяк В. III Надзвичайний великий збір ОУН(б) як етап українського державотворення. *Військово-історичний меридіан*. 2018. № 3 (21). С. 90–104.
13. Шляхтич Р. Форми і методи агітації українських націоналістів під час проведення рейдів країнами Центральної та Східної Європи (1945 – середина 1950-х років). *Український історичний збірник*. Випуск 15. К., 2012. С. 157–164.

Maraiev V.R. THE ESTABLISHMENT OF AN INDEPENDENT UKRAINIAN STATE AS AN «IMAGE OF VICTORY» FOR THE ARMED FORCES OF THE UKRAINIAN LIBERATION MOVEMENT OF THE 1940s – 1950s.

Based on historical sources and scientific literature, the article analyzes the process of formation and the main components of the 'image of Victory' for the armed formations of the Ukrainian liberation movement in the 1940s–1950s (primarily the insurgents of the Organisation of Ukrainian Nationalists and units of the Ukrainian Insurgent Army).

The study reveals that at the beginning of World War II, the OUN leadership realised that the main enemy of the Ukrainian liberation movement was the USSR and Moscow imperialism, and that victory would only be possible if a sovereign, united Ukrainian state could be established – one that would unite all territories where Ukrainians constituted the majority of the population.

It has been established that the main components of the «image of Victory» were: the liberation of Ukraine from Nazi and Soviet occupation; the collapse of the Soviet Union into national states; the ideal image of an independent and united Ukraine within its ethnic borders. It is emphasised that the target audiences were not only members of the OUN and UPA soldiers, but also the civilian population of Ukraine (both ethnic Ukrainians and national minorities), the enslaved peoples of the USSR, and the political leadership and societies of Western democracies, primarily the United States and Great Britain.

The article analyzes the main forms, methods and means of shaping the «image of Victory»: the publication of resolutions of the Grand Assembly of the OUN, the distribution of propaganda leaflets and posters, the publication of programmatic works by OUN leaders and propaganda materials in the press; holding talks with

the civilian population and prisoners of war, who were encouraged to join the Ukrainian liberation movement. An important place in the propaganda of the OUN and UPA was occupied by the image of the Soviet Union as a «prison of nations» that must be destroyed by the joint efforts of the enslaved nations. In this way, Ukrainian insurgents sought to establish mutually beneficial ties with other national liberation movements in the USSR at that time and to stimulate their activity.

Key words: *Ukraine, OUN, UPA, USSR, Soviet Union, Germany, propaganda.*

Дата надходження статті: 30.09.2025

Дата прийняття статті: 16.10.2025

Опубліковано: 05.12.2025